Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Laub, Hardenack Otto Conrad

Titel: BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1870-11-16)

Citation: Laub, Hardenack Otto Conrad: ”BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1870-11-16)”, i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schønbergs Forlag, s. 225. Onlineudgave fra Danmarks Breve: https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020083.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Læs Public Domain-erklæringen

Fra Laub til Martensen
Viborg, 16. November 1870

Kjære Biskop Martensen! Jeg har nu læst „Kirkecommissionens Forhandlinger“ omtrent til Ende; thi hvad der er tilbage, kan ikke indeholde noget væsentligt Nyt, da Resultaterne ere bekjendte. Denne store Bog har taget mig en Deel Tid fra Andet, hvormed jeg egentlig hellere vilde beskjæftige mig; men jeg regner ikke denne Tid for spildt: jeg har læst disse Forhandlinger med stor Interesse, om end med meget forskjellige Følelser. Det har en stor Betydning at see modsatte Anskuelser staae op Ansigt til Ansigt mod hinanden, naar de fremsættes med Dygtighed; og ihvad man kan sige i adskillige Henseender om Gommissionens Sammensættelse, maa man dog erkjende, at megen Dygtighed har været samlet her. Om man end ved at være med i en saadan Debat, eller staae udenfor og høre til, ikke kommer til nogen anden Opfattelse, end man tidligere havde, saa kan man nu dog blive ved den med en ganske anderledes klaret og styrket Overbeviisning. Jeg vilde ønske, at alle Præster vilde læse denne Bog grundigt, for ikke s. 226at blive hængende i tilfældige Forestillinger og Ønsker. Ihvad end disse Forhandlinger skalle føre til, vil dog denne Bog blive et vigtigt Actstykke til Danmarks Kirkehistorie.

Hvad De, kjære Biskop Martensen, her har sagt, har jeg navnlig læst med stor Opmærksomhed og Glæde At jeg i alt Væsentligt staaer og stod paa samme Side som De, det veed De, og det er fornemmelig af Dem, jeg har seet mine egne Tanker fremsatte saaledes, at jeg kom til at forstaae dem bedre og fik den fulde Tillid til dem. Om jeg end omtrent paa ethvert Punkt vidste forud, naar jeg saae Deres Navn, hvad De havde at sige, saa kom det dog saa nyt og frisk, saaledes tilblevet paa Stedet og ad hoc, at det dog maa erkjendes, at det er ikke stuelavede, stivnede Theorier, De bærer frem, men det er den levende Anskuelse af Sagen selv, den Sag, hvorom her Alle ere samlede, som giver Dem Ordene. Og derfor maatte disse Ord blive saa rene og klare, at Enhver kunde forstaae, hvad det var, De vilde, og hvorfor De vilde det; ihvordan man end i Commissionen har stillet sig til Dem, saa maae dog Alle være enige i, at De har talt klart og fast som Faa, og altid gaaet lige til Sagen. For Dem var det Hele een Sag; og derfor er det jo især Principerne, hvis Talsmand De er bleven, og hvis Gjennemførelse De har arbeidet paa At Principerne ikke engang i det bedste Tilfælde blive gjennemførte uden nogen Lempelse til den ene og anden Side, det veed man forud; men det er blevet erkjendt f. Ex. af Klein, at De maatte være fritagen for at være med ved denne Lempelse, — saaledes har man dog forstaaet den Plads, De indtog i Commissionen, og den er bleven baade for Nutiden og Eftertiden netop en saadan, s. 227som jeg kunde unde Dem. Ved at læse de trykte Forhandlinger forstaaer jeg nu først ret, hvorledes De er bleven optagen saa stærkt af dette Arbei.de, at meget Andet maatte hvile; men jeg mener, De skal ikke fortryde den Tid, som maatte anvendes paa denne Maade.

Der var meget Enkelt, hvorom jeg kunde trænge til at tale med Dem; i Breve vil det ikke rigtig gaae. — Det har gjort et veemodigt Indtryk paa mig at see, at ogsaa De forudseer en Tid, da det borgerlige Ægteskab vil være indført som almindeligt. Det er vel ikke Andet, end hvad ogsaa jeg undertiden er kommen til — at sige mig selv, thi det har jeg stræbt at undgaae, uagtet man ikke vinder ved at gaae i en Taage. Naar man seer, hvorledes det gaaer alle andre Steder, kan man jo ikke tvivle om, at De faaer Ret; men jeg tænker nødig paa den Tid. Jeg troer ligesom De, at det ikke kan blive uden en skadelig Virkning paa Betragtningen af Ægteskabet, om den kirkelige Indvielse skal blive betragtet som et temmelig ligegyldigt Tillæg til den allerede fuldkommen gyldige og tilstrækkelige Indstiftelse; men jeg synes, at denne Forandring vil blive endnu mere betænkelig med Hensyn paa dem, som ikke kunne give Slip paa Ægteskabets religieuse Betydning, og ikke glemme, hvorledes man igjennem saa mange Slægter er indtraadt i Ægtestanden. Hvor bliver Ægteskabet stiftet? paa Raadhuset eller i Kirken? thi det kan jo ikke være begge Steder, da der dog kun er eet Ægteskab. Efter Loven maa det jo skee ved den borgerlige Handling, og de, som kunne berolige sig hermed, ere nu paa det Rene, og at de opgive den kirkelige Indvielse eller begjære den uden at vide ret, hvorfor, kan maaskee blive uden Indvirkning paa deres sædelige Betragtning og Førelse af s. 228Ægteskabet. Men de Andre, som ikke kunne betragte sig som rette Ægtefolk for Menneskene, førend de kunne staae paa samme Maade for Gud, og hertil trænge til en bestemt offentlig Udtalelse, en Handling, om hvis Betydning der ikke kan tvivles, og som paa den anden Side dog ikke tør nægte, at Ægteskabet allerede er stiftet med fuld Gyldighed, at de altsaa allerede ere i enhver Henseende indtraadte i denne Forbindelse, de, som skulle det Ene og ville det Andet, i dem maa dog denne Dobbelthed i Stiftelsen fremkalde Tvivl og en Forvirring af høist betænkelig Art. At de Første strax flytte sammen, om de ville, er fuldkommen i sin Orden, ja maa næsten kaldes Pligt; men de Andre vilde det blive til Synd og det en Synd af den Art, at den af Alle udenfor deres Betragtningsmaade vilde kaldes Indbildning. Er det dog ikke en meget farlig Stilling? Jeg tænker mindst paa noget Usædeligt i Forholdet; thi i Regelen vil vel den kirkelige Vielse følge saa umiddelbart efter den borgerlige, at der ikke bliver Plads herfor. Men jeg tænker paa den Forvirring i de sædelige Begreber, som maa fremkomme, denne Dobbelthed, hvori der ikke er nogen Hvile, uden ved at sove ind. Naar man har sagt, at det i Folket allerede er ganske almindeligt at tænke sig en borgerlig Stiftelse af Ægteskabet forud for den kirkelige (ved Tillysningen), da er det ikke sandt: ogsaa der, hvor det er almindeligt at flytte sammen strax ved Tillysningen, er man sig fuldt bevidst, at man gjør noget Urigtigt, man vil og tør ikke endnu betragte sig som Mand og Hustru, men betragter det som en Synd, der snart vil blive rettet, og derfor ikke skal regnes saa nøie. Og en saadan sædelig Tilstand vil man have legaliseret, idet man trøster sig med, at den kirkelige Vielse s. 229vil alligevel vedblive som det Almindelige! Denne Tilstand vil Kierkegaard arbeide imøde. Det er mig ogsaa ubegribeligt, at han vil have Confirmationen, (som han holder paa) udslettet som

Betingelse for kirkelig Vielse — d. e. vil have dem erklærede for rette Ægtefolk i Navn Gud Faders, Søns og Helligaands, som ikke have vedkjendt sig Troen paa den treenige Gud, og om hvem det ikke engang vides, om de have faaet at vide, hvad disse Ord betyde (i Modsætning hertil holder Klein ved borgerligt Ægteskab paa Confirmationens Surrogat: Udskrivning af Skolen). Jeg forstaaer ikke dette af Kierkegaard, som ellers lægger saa stærkt Vægt paa Ordene og netop i Ægteskabssagen, som nok kan finde sig i, at et Ægteskab med en Fraskilt anerkjendes i Kirken, naar det først er blevet til, og kun ikke vil, at Kirken skal proclamere det — — — —. Ja, denne Sag, maaskee den, hvorved de fleste Vanskeligheder have viist sig, og hvorved dog maaskee Partistillingen mindst har gjort sig gjældende, hvorved der altsaa dog maaskee ærligt er arbeidet paa et fælleds Resultat, er ikke kommen i en for mig trøstelig Gang: i Stedet for et Ægteskab, hvor Stat og Kirke kunde mødes med deres Fordringer, ere vi paa Veien til at have to Ægteskaber, hvorom man ikke veed, hvilket der er det rette. Den Løsning, som altid har staaet for mig som den eneste rette, og som ogsaa De har henviist til, en Samvirken af Stat og Kirke med fuld Tillid fra begge Sider, saa at det ifølge Reformationens Tanke — ganske kunde overlades til Staten at dømme om Ægteskabssager, og Præsterne berolige sig med, at de vare fritagne for Ansvaret — denne Løsning synes at vise sig umulig. Men uagtet Statens letfærdige Behandling af disse Sager har ført til s. 230Spændingen, saa kan jeg endda ikke forstaae, hvorfor det er dette Punkt, man først og saa heftigt har kastet sig over, naar man dog paa alle andre Steder erfarer, hvormeget der er at bære over med og oversee i en Folkekirke, naar man taaler det ved Sacramenterne, fordi man kan ikke Andet, medens Ægteskabet dog ikke er et Sacramente. Det forekommer mig, at jo mere man har protesteret imod at tage Deel i Fraskiltes Vielse, desto mere er man enedes om, at man ikke kan staae til Ansvar for Altergjæsterne.

Der er Sager, hvorom jeg vilde troe, at naar Fleertallets Forslag kunde gjennemføres, saa blev det vel ikke hvad det skulde være, men dog bedre end Intet, maaskee ikke hvad man vilde medvirke til, men dog hvad man skulde tage imod. Dertil troer jeg, at jeg ogsaa bør regne Forfatningssagen. Men for Øieblikket synes det jo, som om Intet kan sættes igjennem, og vi vide slet ikke, hvad vi gaae imøde. — — — —

Undskyld, kjære Biskop Martensen, disse Udgydelser! Gid De nu maa faae Ro til, hvad De gjerne vil.

Deres hengivne O. Leub.